

Ulitskaja, Ljudmila: Bäste Michail Borisovitj! En fängelsebrevväxling (med Michail Chodorkovskij, (4/2010) in Nya Argus

1.

15.10.08

Bäste Michail Borisovitj! Det gläder mig att nu ha fått en möjlighet att skriva till Er. Inom min egen familj har både far- och morföräldrar suttit i fängelse i över tjugo år och mina vänner från sextitalet har också fått dela den erfarenheten. Och temat är minsann väsentligt inom den ryska litteraturen – till den grad att jag förra veckan skrev ett förord till en bok av den mångsidige och för många oacceptabla Eduard Limonov, *Po tjurmam (I fängelser)*. Det råkar sig dessutom så att jag håller på att redigera en barnupplaga av *Brott och straff* där det än en gång handlar om fängelser och olika former av straff. Så om vi verkligen kommer att träffas – vilket jag innerligt hoppas – ska vi tala om den saken.

Som Ni vet finns det två synpunkter: Solzjenitsyn ansåg att den erfarenhet som fängelset ger härdar en människa och är synnerligen värdefull i och för sig, medan en annan mindre lycklig fånge, Varlam Sjalamov, ansåg att det är en erfarenhet som inte för något gott med sig i ett normalt människoliv och som inte kan användas utanför murarna. Jag umgicks med Jurij Daniel under de sista åren av hans liv och även om han inte gärna talade om sin fängelsetid, fick jag ett intryck av att det var en mycket viktig prövning för honom, något som sammanföll med hans krigserfarenhet. Men i vilket fall som helst har tiden ännu inte kommit för Er att minnas det förflutna, idag är fängelset Ert reella liv. Hur klarar Ni det? Känns det kanske som en ond dröm? Hur har Era prioriteringar förändrats: finns det sådant som föreföll viktigt i friheten, men som nu har förlorat betydelse? Har det uppstått nya tankegångar inom Er, någon ny oväntad insikt?

Ursäkta att jag skriver så här direkt till Er, men Ni är en person som man ständigt minns och talar om, för några en slagkraftig och skarp politiker, för andra en skrämmande figur, men i vilket fall som helst diskuterar man hela tiden Er situation och intresset för Er avtar inte. På sin tid sa Anna Achmatova om Brodsky när han blev förvisad: "Vilken biografi förser de inte vår rödhårige med". Nu håller man verkligen på att "förse" också Er med en biografi och jag kan bara önska att vi kunde tala om detta i förfluten tid. Här är ännu en orsak till att jag skulle vilja träffa och samtala med Er.

Med vänliga hälsningar

Ljudmila Ulitskaja

Bästa Ljudmila Jevgenjevna!

Stort tack för brev och stöd. Jag förstår att er familjs erfarenhet av fängelse är en orsak till att Ni visar mig denna uppmärksamhet. Detsamma gäller förresten en stor del av vår intelligens. Det är sorgligt, eftersom fängelse inte är den bästa möjliga erfarenheten. På den punkten håller jag mera med Sjalamov än med Solzjenitsyn. Jag tror att deras olika uppfattningar beror på att Solzjenitsyn kunde godkänna att landet styrs med auktoritära, det vill säga fängelsebaserade metoder. Och som "humanist" ansåg han därför att det var nödvändigt att få känna spöet på sin egen rygg. Det är hedervärt, men jag kan inte hålla med honom. Fängelset – det är motsatsen till kultur och civilisation. Här blir det goda ont och lögnen sanning. Här är det pöbeln som regerar och hyggliga människor känner sig djupt olyckliga eftersom de ingenting kan göra inom detta avskyvärda system.

Nej, det är en överdrift, naturligtvis kan de göra något och det gör de också, men det är grymt att varje dag se hur några enstaka räddar sig medan tiotals människor går under. Och hur långsamt sker inte förändringarna, genom otaliga kast och kantringar. Mitt recept för att överleva har varit att lära mig förstå och förlåta. Ju djupare man förstår, tränger in under en annan människas hud, desto svårare blir det att fördöma, desto lättare att förlåta.

Detta kan resultera i ett under: någon som brutits ner rätar på sig och blir åter en människa. Det är något som fängelsepersonalen inte kan förstå och som skrämmer dem ordentligt – vad har hänt? Och varför? För mig är sådana händelser rena lyckan. Det har mina advokater också fått se, flera gånger.

Men naturligtvis – om jag inte kunde lita på min familj, om jag inte hade dess stöd skulle livet vara nattsvart. Och visst är det en olycka att just i mogen ålder förlora sin familj, sina vänner och den yttre världen.

Det viktigaste villkoret för att överleva här är självdisciplin. Antingen arbetar du med dig själv eller så degraderas du. Miljön här vill suga ut dig, upplösa dig. Självfallet drabbas man av depressioner, men det går att övervinna dem.

Överhuvudtaget kan jag säga att ju hårdare de yttre omständigheterna är, desto bättre klarar jag mig. Lättast var det att arbeta i isoleringscellen där man blir direkt och omedelbart konfronterad med fienden. Det är svårare att hålla sig mobiliserad i det som här kallas vanliga förhållanden.

Ursäkta mig, jag skriver helt spontant, utan eftertanke. I morgon fortsätter rättegången.

Jag vill gärna fortsätta vår dialog.

Med all min högaktning,

M.

Published in Nya Argus, Nr 4 • 2010